

7. Wanneer er conflicten ontstaan

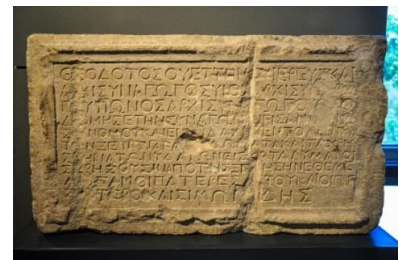
1. Inleiding

Deze sabbat staan we stil bij het ontstaan van conflicten in de christelijke gemeente en hoe de gebruikte argumenten dikwijls een onderliggende oorzaak hebben. Tevens hoe er naar een oplossing van het conflict werd gezocht. Taal- en cultuurverschillen zijn niet zelden verbonden met dieperliggende theologische verschillen. Verschil in theologische opvattingen is eveneens ook niet zelden verbonden met een dieper liggende oorzaken, zoals hoe we de Bijbel lezen en toepassen naar de geloofspraktijk van vandaag (de zogenaamde *hermeneuse*). Dat er vrij snel binnen de vroege christelijke gemeente conflicten zijn ontstaan, alreeds voor de bekering van de apostel Paulus, wordt ons geschetst in het boek Handelingen van de Apostelen. Deze conflicten waren voor een deel nieuw, omwille van het heil van Godswege in Jezus. Dit bracht nieuwe vragen met zich mee, met niet altijd gelijklopende antwoorden. Anderzijds waren de conflicten die opdoken in de vroegchristelijke gemeente ook soms een verderzetting of misschien wel de verharding van eerdere conflicten binnen de zeer pluriforme Joodse godsdienst van de Tweede Tempeltijd. Het is interessant om te zien hoe in de vroege christengemeente werd omgegaan met interne conflicten. Het is intrigerend om dit te vergelijken met hoe wij vandaag pogen interne conflicten in de gemeente van Christus op te lossen. We nemen twee casussen (voorbeelden van een conflictueuze situatie) en bekijken het van naderbij.

Eerste conflict binnen de gemeente te Jeruzalem

Hand 6:1-7: ¹Toen het aantal leerlingen toenam, ontstond er op een gegeven moment ontevredenheid bij de Griekstaligen, die de Aramees sprekenden verweten dat de weduwen uit hun groep bij de dagelijkse ondersteuning werden achtergesteld. ² Daarop riepen de twaalf apostelen de voltallige gemeenschap van leerlingen bijeen en zeiden: 'Het is niet goed dat wij de zorg dragen voor de gemeenschappelijke maaltijden, want daardoor verwaarlozen we de verkondiging van Gods woord. ³ Kies daarom, broeders en zusters, uit uw midden zeven wijze mannen die goed bekend staan en vervuld zijn van de heilige Geest. Aan hen zullen wij deze taak opdragen, ⁴ terwijl wij ons zullen wijden aan het gebed en aan de verkondiging van het woord van God.' ⁵ Alle leerlingen stemden met dit voorstel in. Ze kozen Stefanus, een diepgelovig man, die vervuld was van de heilige Geest, en verder ook Filippus, Prochorus, Nikanor, Timon, Parmenas en Nikolaüs, een proseliet uit Antiochië. ⁶ Ze lieten deze mannen plaatsnemen voor de apostelen, die een gebed uitspraken en hun daarna de handen oplegden. ⁷ Het woord van God vond steeds meer gehoor, zodat het aantal leerlingen in Jeruzalem sterk groeide; ook een grote groep priesters aanvaarde het geloof.

In de christelijke gemeente te Jeruzalem waren hardnekkige moeilijkheden ontstaan, namelijk tussen de Aramees sprekende – “De Hebreëën” – NBG '51 (Hand. 6:1) – en de Grieks sprekende joodse christenen aldaar – de “Hellenisten”. (De Theodotus inscriptie maakt het haast zeker dat er ten minste één Grieks sprekende synagoge in Jeruzalem was in de eerste eeuw.)

Theodotus inscriptie

Aanleiding tot deze moeilijkheden mag van de zijde van de Aramees sprekende christenen een zekere verwaarlozing zijn geweest van materiële hulp aan de Grieks sprekende joods-christelijke weduwen. Verwaarlozing van de weduwen als het ware *pars pro toto* voor alle zwakkeren in de gemeenschap werd door de Tenach (Het Oude Testament) in het bijzonder veroordeeld:

Zach. 7:10: ¹⁰Onderdruk geen weduwen en wezen en ook geen vreemdelingen en armen, en wees er niet op uit een ander kwaad te doen. (zie ook: Deut. 24:17-21 en Jes. 10:1-3).

Alles wijst er echter op, dat de oorzaak van het conflict dieper lag, omdat van huis uit Grieks sprekende joden andere en ruimere opvattingen hadden dan de gangbare en verstarde traditiedragers uit Jeruzalem, en zij brachten deze ruimere opvattingen binnen in het christendom. Het conflict werd tenslotte opgelost doordat 'de apostelen en de voltallige gemeenschap van leerlingen' uit de Grieks sprekende christenen te Jeruzalem zeven gemeenteleden aanwezen om zorg te dragen voor de Grieks sprekende joodse christenen in Jeruzalem. Deze zeven mannen, later dikwijls 'de eerste diakenen' genoemd. Merkwaardig genoeg zien we twee van deze zeven, Stefanus en Filippus, vooral optreden als evangelisten. Stefanus eindigde al gauw als de eerste christelijke martelaar. Filippus trok na de bekering van de Ethiopiër naar het kustgebied om te evangeliseren.

Hand. 8:40 ⁴⁰ Filippus kwam terecht in Azotus; van daar reisde hij verder en verkondigde in alle steden het evangelie, tot hij in Caesarea aankwam.

Hand. 21:8: ⁸ De volgende dag vertrokken we weer en gingen op weg naar Caesarea. Daar vonden we onderdak bij Filippus, een verkondiger van het evangelie en een van de zeven wijze mannen.

Filippus onder hen, deed in feite alles wat de apostelen deden. In feite waren ze a.h.w. 'nieuwe apostelen', al bleef de gemeente te Jeruzalem enig toezicht houden op hun optreden.

Hand. 8:14: ¹⁴ Toen de apostelen in Jeruzalem hoorden dat de inwoners van Samaria het woord van God hadden aanvaard, stuurden ze Petrus en Johannes naar hen toe.

Het waren bovendien deze Grieks sprekende joodse christenen die vervolgd werden door het Joodse Sanhedrin, terwijl de Aramees sprekende christenen ongemoeid werden gelaten. Om die vervolgingen zijn ze tenslotte gevlucht naar Samaria en verder naar het Noorden, naar Syrië. Onderweg hebben deze vluchtelingen (vooral onder leiding van Filippus) vele gemeenten gesticht. Aan hen vooral is de opvallend vlugge verbreiding van het christendom in heel het oude nabije Oosten te danken. Het was ook uit deze groep (denk aan Ananias in Antiochië: Hand. 22:14; 9:10-18) dat de latere apostel Paulus zijn eerste initiatie in het evangelie van Jezus Christus heeft gekregen. Deze Paulus zou de grote gangmaker van vele christelijke gemeenten worden. De stappen die werden ondernomen om dit eerste conflict in de gemeente te Jeruzalem op te lossen zijn echt de moeite waard om naderbij te bekijken.

1. Oorzaak: het aantal leerlingen nam toe en op een gegeven moment ontstaat er ontevredenheid bij de Griekstaligen. De Griekstaligen verwijten de Aramees sprekenden dat de weduwen uit de groep van de Griekstaligen bij de dagelijkse ondersteuning (hier wordt het woordje **diakonia** gebruikt, wat in het bijzonder op maaltijdbedeling kon wijzen) worden achtergesteld.
2. Analyse: de apostelen roepen de voltallige gemeenschap bij elkaar en stellen vast dat er inderdaad iets niet goed zit. De apostelen moeten taken gaan delegeren.
3. Voorstel van oplossing door de apostelen (bestuurders van de gemeente te Jeruzalem): kiezen van zeven wijze mannen om aan de nood van de weduwen tegemoet te komen.
4. Unanieme instemming met het voorstel door alle leerlingen. Het Grieks gebruikt hier in feite een Hebreeuwse uitdrukking: **eresen en'oopion** nl. lett. *het leek goed in hun ogen*. In ieder geval bracht het voorstel van de apostelen geen onrust, onderlinge strijd of verdeeldheid onder de leerlingen. Het voorstel van de apostelen werd unaniem gedragen en door alle leerlingen ondersteund.
5. Kiezen van zeven wijze mannen door de leerlingen. Het werkwoord voor 'kiezen' is hier **episkeptomai** wat ook 'uitkijken naar', 'zoeken', 'uitkiezen' kan betekenen. Dit hoeft helemaal niet met een echte stemming, zoals wij dat adventisten dat kennen, te zijn gebeurd.
6. Mandaat tot uitvoering door gebed en handoplegging van de zeven wijze mannen.

Onze manier van stemmen en besluiten nemen met een bepaalde meerderheid van stemmen, als adventisten, is afkomstig van de *Pelgrim Fathers*, de zogenaamde pioniers van de Verenigde Staten, die geloofden dat het nemen van besluiten met een bepaalde meerderheid kon gezien worden als geleid door de heilige Geest. Deze vorm van besluitvorming hadden ze overgenomen van de Zwitserse Calvinisten in Genève. Men kan natuurlijk de bedenking maken dat we de situatie van de eerste gemeente te Jeruzalem niet lijnrecht kunnen doortrekken naar de situatie van onze gemeenten en onze kerk vandaag. Dat is uiteraard geheel terecht opgemerkt. We leven nu zo vele eeuwen later, in een andere historische, culturele en kerkelijke context. En het incident te Jeruzalem wordt ons bovendien niet *prescriptief*, maar *descriptief* verteld. Niet van: 'zo hoort het en zo moet het nu eenmaal, maar eerder van zo ging het er toen aan toe'. Toch geeft het ons te denken.

De vergadering te Jeruzalem: conflict over wat verschil maakt en wat niet

Hand. 15:28,29: ²⁸ In overeenstemming met de heilige Geest hebben wij namelijk besloten u geen andere verplichtingen op te leggen dan wat strikt noodzakelijk is: ²⁹ onthoud u van offervlees dat bij de afgodendienst is gebruikt, van bloed, van vlees waar nog bloed inzit, en van ontucht. Als u zich hier aan houdt, doet u wat juist is. Het ga u goed.'

Wat de kwestie of het conflict was dat speelde in Handelingen 15 is kortweg gezegd: de vraag lag op tafel of men eerst voluit jood moest worden om als christen te kunnen worden gedoopt. Ook hier lag wellicht dezelfde angst voor de Grieks sprekende joden aan de oorsprong als bij het incident in Handelingen 6, wat we hierboven hebben behandeld. De meer behoudende joodse groepering binnen de vroeg christelijke kerk, de partij van de farizeeën, wilden dat niet-joodse gelovigen zich zouden laten besnijden. Zoals we geleerd hebben bij vorige kwartalen over deze vergadering te Jeruzalem moeten we dit verhaal in Handelingen 15 lezen met ons oog gericht op wat de prediking van Paulus was. Ook Paulus was een jood uit de partij van de farizeeën, maar had kennelijk een heel andere mening dat zijn partijgenoten te Jeruzalem. Joden en heidenen behoorden in de gemeente van Christus allemaal tot één en dezelfde familie. Paulus spreekt in de brief aan de Efeziërs over een mysterie dat aan hem in een openbaring is onthuld.

Ef. 3:5,6: ⁵Het is onder vorige generaties niet aan de mensen onthuld, maar nu door de Geest geopenbaard aan zijn heilige apostelen en profeten: ⁶ de heidenen delen door Christus Jezus ook in de erfenis, maken deel uit van hetzelfde lichaam en hebben ook deel aan de belofte, op grond van het evangelie.

Volgens de christelijke partij van de farizeeën te Jeruzalem kon een gelovige in Jezus pas deel hebben aan de beloften die werden gegeven aan Abraham, Isaak en Jacob via de lijn van het verbond op Sinaï, de weg van de Thora. Dus met alles erop en eraan, alle 613 voorschriften uit de wet van Mozes in acht nemend, te beginnen met de besnijdenis. De vergadering te Jeruzalem ging er eerst behoorlijk heftig aan toe. Er kwam een felle woordenstrijd. Dat is geheel joods. Er kan behoorlijk heftig worden gesproken met elkaar omtrent om de uitleg van de heilige Schriften. Wellicht speelde bij de christelijke partij van de farizeeën ook de angst dat de Grieks sprekende joden een veel ruimdenkender gedachtengoed zouden binnen brengen in de christelijke gemeente. In Egypte waar er meestal alleen Grieks sprekende joden waren, waren veel joden niet eens meer besneden. Men vond al deze uiterlijkheden niet meer van echt belang. Als men zich maar hield aan de 10 Woorden. En het aantal Grieks sprekende joden in Egypte was meer dan dubbel zoveel in aantal dan het aantal joden dat in Israël leefde. Dus zat er mogelijk ook nog eens de schrik voor de overmacht van het grote aantal Grieks sprekende joden. Petrus op basis van de ervaring met de bekering van Cornelius en Jacobus met verwijzing naar een passage van de profeet Amos, laten beiden zien dat zowel de praktijk als een profetie uit de Tenach laten zien dat het de bedoeling is en altijd is geweest dat alle volkeren in de familie van de God van Israël zouden worden verzameld. De apostel Jacobus verbindt aan de passage uit Amos een passage uit de wet van Mozes welke al eeuwen op dezelfde sabbat van het jaar in de synagoge werd voorgelezen. Na de Babylonisch ballingschap ontstaat gaandeweg de gewoonte dat men de vijf boeken van Mozes in één kalenderjaar volledig door leest. Elke sabbat een gedeelte. En als men op het einde van het boek Deuteronomium gekomen is, begon met de volgende sabbat weer met het begin van het boek Genesis. Bovendien las men bij het wekelijkse gedeelte uit de boeken van Mozes ook een gedeelte uit de rest van Tenach, dikwijls uit één van de profeten. Joden die hun Bijbel doorgaans veel beter kenden dan wij, en dikwijls hele gedeeltes uit het hoofd kenden, wisten dus welk gedeelte van de boeken van Mozes gelezen werd bij de profetenlezing uit Amos. In een zogenaamd 'kort jaar' was dit Leviticus 16:1-20:27. In een kort jaar werden lezing van 2 sabbatten in één sabbat gelezen. Het is dan ook niet te verbazen dat Jacobus een duidelijk verband wil aanwijzen tussen de profetenlezing uit Amos en de lezing uit Leviticus. In Leviticus 17 en 18 gaat het over de voorschriften waar ook de vreemdelingen die bij de Israëlieten woonden zich dienden aan te houden. Dat is achtereenvolgens: geen afgoderij (Lev. 17:8,9) geen bloed eten (Lev.17:10) geen vlees eten waar nog bloed in zit (Lev. 17:13,15) en geen ontucht (Lev.18 hele hoofdstuk). Dit zijn precies geteld de vier restricties die worden gegeven aan de heidenen die christen worden. Dit was voor de joden-christenen die zich nog (probeerden te houden) aan de volledige wet van Mozes en hun heiden-christen medegelovigen van belang om als één geloofs familie samen te kunnen leven in de gemeente van Christus. Dit speelt nog eens heel sterk op in Handelingen 21:15-26, waar trouwens het besluit van de vergadering te Jeruzalem wordt herhaald voor een 3de keer in het boek Handelingen. Maar er is meer aan de hand dan een regeling te treffen zodat samenleven in de gemeente tussen joden-christenen en heiden-christenen mogelijk blijft. Dit heeft zeker een rol gespeeld om het incident op te lossen. Er is ook nog iets anders aan de hand. De vroege kerk stond voor een opdracht waar de kerk in de loop van de eeuwen en ook vandaag voortdurend mee te maken heeft om de éénheid en harmonie te kunnen behouden. Er moet namelijk een verschil worden gemaakt tussen zaken die echt verschil maken en zaken die geen verschil uitmaken voor de éénheid in Christus. Dit is een voortdurende oefening, omdat er vanuit de

4de kwartaal 2018 – Eenheid in Christus – studie 7: Wanneer er conflicten ontstaan C.B.

maatschappij steeds weer nieuwe vragen en uitdagingen op ons afkomen. De vergadering te Jeruzalem besloot dat besneden zijn of niet besneden zijn geen verschil uitmaakt voor de éénheid in Christus. Paulus stelt dit ook expliciet in de brief aan de Galaten:

Gal. 5:6: ⁶H In Christus is het volkomen onbelangrijk of men wel of niet besneden is. Belangrijk is dat men gelooft en de liefde kent, die het geloof zijn kracht verleent.

De vergadering te Jeruzalem besluit dus dat besneden zijn of niet besneden zijn geen verschil maakt, maar anderzijds dat er een aantal zaken wel degelijk verschil maken.

Een eerst restrictie is afgoderij of nader gezegd het eten van offervlees. In de eerste brief aan de Korintiërs, hoofdstukken 8-10, lezen we hoe deze offergebruiken tot discussie in de christelijke gemeente leidde. Mogen christenen deelnemen aan het eten van vlees bij een offermaaltijd bij de tempel (1 Kor.8:10)? Veel vlees dat in de vleeshal werd aangeboden was voor de verkoop in de tempeldienst aan een god gewijd. Mogen christenen dat vlees wel eten (1 Kor.10:28)? Strikt gesproken mag dat, zegt Paulus, omdat die afgoden niet bestaan (1 Kor.8:4). Maar als je aanstoot geeft aan anderen die daar wel moeite mee hebben doe het dan niet (1 Kor. 8:13 en 10:28). Indien christenen bij een ongelovige werd uitgenodigd kon hij alles eten wat hem werd voorgezet. Tenzij hem uitdrukkelijk werd gezegd door de gastheer dat hetgeen hij zou eten aan de goden was geofferd. Een christen met een niet-joodse afkomst kon dus niet zomaar meedoen aan een offermaaltijd bij de tempels of vlees eten dat duidelijk was aangemerkt als offervlees door de verkoper in de vleeshal of bij een maaltijd bij een ongelovige gastheer.

De tweede restrictie van het besluit van de vergadering te Jeruzalem heeft te maken met de voedselvoorschriften. In de wetten van Mozes waren er 3 categorieën van voedselvoorschriften, de zogenaamde Kasjroetwetten. 1) Het verbod om bloed van dieren te nuttigen wat terug gaat op het verbond met Noach (zie Gen. 9:4). 2) Het verbod om bepaalde soorten vlees en vis te eten en de heuspier van dieren (zie Lev.11, Deut.14 en Gen.32:33). 3) Geen melk en vleesproducten samen te eten (Exodus 23:19 en 34:26). In het besluit van de vergadering te Jeruzalem wordt alleen het eerste van de 3 categorieën van spijswetten voor de christenen uit het heidendom afkomstig weerhouden. Daarbij maken de twee voorschriften 'van bloed, en van vlees waar het bloed nog inzit' (Hand.15:29) eigenlijk deel uit van één en hetzelfde verbod. Namelijk het verbod om dierlijk bloed te nuttigen.

De derde restrictie heeft te maken met ontucht, in het Grieks **porneia** Ontucht. Vandaag is huwelijksrouw ook binnen christelijke gezinnen enorm onder spanning komen te staan. Er is nauwelijks of geen verschil in het aantal echtscheidingen in christelijke gezinnen als in niet christelijke gezinnen. Het is natuurlijk veel te kort door de bocht om te stellen dat elke echtscheiding te wijten is aan overspel. Maar toch speelt het niet zelden een rol.

Dit even als toelichting bij wat de vroegste kerk wel als elementen zag die belangrijk waren voor de éénheid in Christus. Het conflict te Jeruzalem werd dus kortweg gezegd opgelost doordat de christenen helder onderscheid konden maken wat wel tot de essentie behoorde en wat niet.

Samen overleggen

1. Wat is volgens u de beste wijze van besluitvorming in de kerk als er over een conflict of meningsverschil moet worden beslist en waarom?
2. Is het van belang dat een besluitvorming van bovenaf (van de kerkelijke overheid) gedragen kan worden door alle de leden van de kerk of moet men gewoon blindelings gehoorzamen?
3. Denkt u dat het vandaag de dag nog mogelijk is om als kerkelijke overheid een besluit te nemen over moeilijke kwestie, waar iedereen zich in kan vinden?
4. Hoe ziet u het besluit van de vergadering van Jeruzalem? Was dat een tijdelijke besluit, om de vrede en eenheid tussen de jodenchristenen en de heidenchristenen te kunnen bewaren? Was het een geografisch geboden besluit (de gemeenten in Galatië worden bijvoorbeeld niet genoemd als geadresseerde gemeenten, heeft de schrijver dit vergeten of bewust weggelaten?!)? Of is dit een besluit voor de kerk van alle eeuwen?
5. Waarom zouden de spijswetten betreffende rein en onrein vlees niet in het besluit van Jeruzalem zijn opgenomen, en het bloedverbod wel?
6. Wat maakt voor u vandaag de dag verschil om de eenheid in Christus te bewaren en wat is van ondergeschikt belang?